

פטרון מערכת דעה:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
זו"ה האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

דעה

דעה
אליקן אביד
ועבדהו

גליון ריט - פרשת ויקהל-פרה - שנת תשפ"ה

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

והייתם

כאלקים:

די גאווה פונעם
מענטש - דער חורבן
פון דער בריאה

עמוד ה

פרשת פרה

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

• בתוך המאמר:

- מדוע אי אפשר להבין טעם פרה אדומה?
- עומק התיקון הנעשה לחטא העגל ע"י אפר פרה
- 'חוקת התורה' כענין 'חרות על הלוחות'
- שייכות 'אין התורה מתקיימת אלא למי שממית עצמו עליה' לפרשת פרה
- למה צריך כל אדם לטהר עצמו ברגל?
- הקבלת פני רבו ברגל כענין היראות פני ה' בבית המקדש

ונתן עליו מים חיים:

טהרת פרה אדומה - המשכת חיים נצחיים לנפש האדם

ב

א

אפר פרה הוא תיקון לחטא העגל והמיתה שנגרמה בעטי

תבוא אמו ותקנה צואת בנה

והנה ע"פ הדברים האלה יבואר לפי פשוטו מה שמצות פרה אדומה היא תיקון לחטא העגל, וכמו שהביא רש"י להלן (פסוק כ"ב) מיסודו של רבי משה הדרשן 'משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך אמרו תבוא אמו ותקנה הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל'.

גזרת המיתה אחר שחטא האדם באכילת עץ הדעת

כי הנה שורש גזרת המיתה שנגזרה על האדם, היתה כאשר נכשל אדם הראשון באכילתו מעץ הדעת, שהתרה בו הקב"ה בתחילה (בראשית ב, יז) 'כי ביום אכלך ממנו מות תמות', ומאחר שחטא ואכל ממנו ונדבק בו הרע וזוהמת הנפש, אמר לו הקב"ה (שם ג, יט) 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב', כלומר שמעתי אי אפשר שתטהר מטומאה זו שנכנסה בקרבך, כי אם ע"י שתעבור תחילה את מעבר ויזכך המיתה, שעל ידו יזדכך ויטהר הגוף שלך, ורק בכך תוכל לשוב למדרגתך הנכונה שעמדת בה בתחילת יצירתך.

נפש האדם כלולה מנשמה וגוף, עליונים ותחתונים

ועומק פירוש אמרו של הקב"ה 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב' הוא, כי הנה נפש האדם כלולה מנשמה וגוף; הנשמה שבקרב נמשכת מן העליונים, כמ"ש (שם ב, ז) וברש"י 'וייצר ה' אלקים את האדם וגו' ויפח באפיו נשמת חיים', והיא חלק אלוך ממעל שניתנה לאדם מלמעלה, ומאידך חלק הגוף שבו הוא מן התחתונים, 'עפר מן האדמה' (שם), ונמשך מיסוד העפר, שהוא יסוד התחתון מן ארבעת היסודות החומריים, והוא כבריית דומם שאין בו חיות ניכרת.

הבחירה לאדם לקבוע מי נחשב לעצם מהותו; הנשמה או הגוף

ומכיוון שכן, ישנה מלחמה תדירית בין הנשמה והגוף מי מהם ייחשב כעצם מהות האדם, ומי מהם ייחשב רק כטפל לגבי העיקר. אם הנשמה שהיא מן העליונים תהיה העיקר, והגוף יוכרח לכופף את עצמו תחת הנשמה. ומאידך יש ביד האדם לקבוע את עצם מהותו לעפר מן האדמה, והיינו שהגוף ימשוך את כל קומת האדם למטה לדברים חומריים וגשמיים, והנשמה תהיה משועבדת אל הגוף, ותהא מוכרחת לחיות

טהרת הפרה - מכח הארה מתחיית המתים

פרשת פרה אדומה נקראת 'חוקת התורה'

וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליהם פרה אדמה תמימה וגו' (במדבר יט, א-ב). יש להבין הטעם לכך שקראה התורה טהרת פרה אדומה בשם 'חוקת התורה', שנראה מזה כאלו שהחוק של פרה אדומה הוא שורש חוקת התורה, והדבר צריך הבנה, איך מצוה פרטית זו תהא חוקה כללית לכל התורה כולה.

'אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני'

וכדי לבוא אל הביאור בזה, נקדים מה דאמרנו בגמ' (יומא ד. טז) שעל חוק פרה אדומה אמר שלמה (קהלת ז, כג) 'אמרת אחכמה והיא רחוקה ממני', כלומר שאופן טהרתה של פרה אדומה הוא חכמה סתומה ונעלמת שלא נודע טעמה, עד שאפילו שלמה המלך ע"ה, ה'חכם מכל האדם' (מ"א ה, יא), גם הוא לא עמד על סוד פרה אדומה.

'לך אני מגלה טעם פרה'

עוד איתא במדרש (במ"ד יט, יז) בפסוק 'ויקחו אליהם פרה אדומה', 'אמר רבי יוסי ברבי חנינא, אמר לו הקב"ה למשה, לך אני מגלה טעם פרה, אבל לאחר חוקה'. מבואר שעל אף שמצוה זו היא בגדר חוקה לכל העולם כולו, מכל מקום משה רבינו זכה לעמוד ולהשכיל את סוד וטעם טהרת פרה אדומה. וכן כל הפרות הנעשים בישראל נקראים על שמו 'פרה שעשה משה במדבר' (רש"י כאן פסוק ב). וכל זה צריך ביאור.

טהרת אפר פרה היא הארה מתחיית המתים

וביאור הדברים הוא, כי הנה טהרה זו הנעשית ע"י היות אפר פרה על הטמא, שע"י האדם שנטמא עולה ומיטהר מטומאתו, שורשה בענין תחיית המתים - בזה שעתידיים כל המתים לעמוד לתחייה לעתיד לבוא. כי מה שהאדם מיטהר מן הטומאה שהדבקה בו בנגיעתו במת - שהוא שורש כל הטומאות שבעולם, היינו ששורה עליו איזו הארה מתחיית המתים, שאז יחיו המתים ויתעלו מן המיתה שדבקה בהם. והכי נמי הטמא הלזה שנטמא בנגיעתו במת, הוא עולה תחת ע"י האפר פרה מטומאה לטהרה, וזה כעין הציאה ממות לחיים לעתיד בעת התחייה.

ב. המיתה נזרה בעקבות חטא עץ הדעת, בו בחר האדם לקבוע שהגוף העפריי הוא עצם מהותו. ולכן אל עפר ישוב, כדי לזכך ולנקות את העפר, אך 'עפר שרפת החטאת' מתקן את 'ואל עפר תשוב'. בחטא העגל חזרה המיתה שכבר בטלה במתן תורה, ולכן פרה אדומה מקנחת את חטא העגל.

ג. חוקה' - לפי שאין ענין תחיית המתים מושג, ושורשו ב'מוחא סתימאה', מדרגת לוחות ראשונות, שבהן 'טל תורה מחייה', חוקה חקוקה וחרוטה על הלוחות בחרות גמורה ממלאך המות.

חיים גשמיים בזה העולם. ונמצא שהנשמה מושכת את האדם למעלה לדברים נעלים ורוחניים, ואילו הגוף מושך את האדם למטה לגשמיות וארציות, כענין שנאמר 'מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה הורדת היא למטה לארץ' (קהלת ג, כא).

'כי עפר אתה', ולכן 'ואל עפר תשוב'

וזהו שאמר לו הקב"ה לאדם הראשון אחר אכילתו מעץ הדעת - 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב', שמאחר שהלכת אחר עצת יצרך הרע, ולא שמעת בקול ה' אלוך, נמצא שבחרת לקבוע את כח העפר המונח בך שייחשב כעצם מהותך. וזהו 'כי עפר אתה', כלומר שאתה בחרת להיות כ'עפר', ועל כן הנה ממילא 'ואל עפר תשוב', כי כל דבר חוזר לשורשו, ומכיון ש'עפר אתה' לכן 'ואל עפר תשוב'. ואכן הנשמה תעלה למעלה כענין שנאמר (קהלת ו, ב) 'זהרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה', אך הקביעה מי הוא ה'אתה', הנה מכח החטא נקבע שזהו ה'עפר', ולכן 'אל עפר תשוב'.

זוהמת הנפש מגבירה את חלק העפר שבאדם

והתגברות כח העפר באה כתוצאה מזוהמת הנפש שנכנסה באדם, שהרי הנפש נאחז ביותר ביסוד העפר, וכדרך שנענש ב'ועפר תאכל כל ימי חייך' (בראשית ג, יד), וכן כתוב (ישעיה סה, כה) 'ונחש עפר לחמו', הרי שכל חיות הנפש היא מן העפר. ועל כן כאשר התערבה זוהמת הנפש בגוף האדם, התאחדה עם חלק העפר שבו, וכאשר יסוד העפר מעורב באדם הנפש הוא מעלים על כח הנשמה שבו - הנקראת 'אדם', וכענין שאמר ז"ל (בבמות ק"ב:) 'אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת', ואזי מאבדת הנשמה את כוחה ואין לה היכולת להתגבר ולשלוט על הנפש הבהמית, ונעשה כל האדם כחטיבה אחת של עפר.

עונש המיתה: זיכוך וטהרה ליסוד העפר

נמצינו למדים, שגזרת המיתה שנוהגת על האדם, היא מסיבת זוהמת הנפש שהתערבה בו אחר חטא עץ הדעת, שהיא התגברות יסוד העפר בגוף האדם, חלק הדומם שבו, שהוא המושך את האדם למטה, ומצדו באה המיתה על האדם, שיישוב אל העפר שממנו בא. ועל זה צריכים עבודה גדולה, בכדי להתעלות ולזכך את הטומאה שנתערבה ביסוד העפר. ודבר זה נפעל ע"י המיתה, הגורמת זיכוך וטהרה לגוף האדם, עד שלעת התחייה יוכל הוא שוב להתחבר ולהתאחד עם הנשמה, ויוכלו לחיות ביחד חיי צדק לעולם⁽⁸⁾.

במתן תורה פסקה זוהמת הנפש ובטלה גזרת המיתה

והנה בשעה שעמדו ישראל על הר סיני פסקה מהם זוהמת הנפש (שבת קמז), והיינו שבאותה שעה הזדככו והיטהרו מפגם עץ הדעת, ובטלה מהם גזרת המיתה, וכדאיתא בגמ' (ע"ז ה: ראה עוד ויק"ד יג, א) 'לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהם, שנאמר (תהלים פב, ו וברש"י) אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כולם', וכן איתא בפירוש הרמב"ם עה"ת בפסוק (שמות לג, ו) 'ותגדלו בני ישראל את עדים מהר חורב', וז"ל: כלומר שחגר להם הקב"ה בשעת מתן תורה כלי זיין להינצל מכל פגע ומלאך המות, כמו שדרשו (שמו"ר לב, א) 'חרות על הלוחות - חירות ממלאך המות, והם שמותיו של הקב"ה, עכ"ל⁽⁹⁾'.

אחר חטא העגל חזרה בישראל גזרת המיתה

אמנם אח"כ שכשנשלו ישראל בחטא העגל, נפלו ממדרגתם הרמה שעמדו בה בשעת מתן תורה, ושוב נכנסה בהם אותה זוהמה שהיתה בהם בתחילה, וממילא חזרה בהם גם גזרת המיתה שחלה על האדם אחר חטא עץ הדעת, וכמו שנאמר בהמשך הפסוק הג"ל 'אכן כאדם תמותון', ופרש"י: אכן כאדם הראשון תמותון אחרי שחיבלתם מעשיכם כמותו, ע"כ. כלומר, שמאחר שחטאתם בעגל, הנה מעשיכם גרמו לכם שתדבק בכם עוד הפעם טומאת הנפש הקדמוני, ומעתה גופכם פגום מלהתחבר עם הנשמה באופן הראוי שיוכלו להתקיים כן לנצח באחדות הגוף עם הנשמה. ועל כן עליכם שוב לעבור את מעבר המיתה בכדי להזדכך ולהיטהר מזוהמת זו, ורק אז תוכלו לזכות לחיות חיי עד באופן של תחיית המתים.

טהרת פרה אדומה - ששורשה בתחיית המתים - היא תיקון לחטא העגל

ומעתה יובן היטב מה שכתב רש"י שמצות פרה אדומה באה לכפר על עון העגל. כי מאחר שטהרה זו שורשה בתחיית המתים כנ"ל, נמצא שבמצוה זו נמשכת הארה מזמן התחייה, ויש בכך תיקון לעונש המיתה שחזרה בישראל אחר חטא העגל.

'עפר שרפת החטאת' לעומת 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב'

וזהו שדייקה התורה וקראה לאפר הפרה המעלה את האדם מטומאה לטהרה גם בשם 'עפר', וכמ"ש (פסוק ז') 'ולקחו טלמא מעפר שרפת החטאת', כי הוא עפר מבורר המתקן ומעלה את יסוד העפר שבאדם שנפל בשעת חטא עץ הדעת, ושוב גם בחטא העגל. כי אפר הפרה המוזה על האדם ממשיך עליו טהרה מן הדיכוך והטהרה שיקבל

לעתיד בזמן התחייה, והוא זוכה לאיזו הארה מתחיית המתים, ולעומת מה שבשעת החטא נפל הוא ממדרגתו בהתגברות יסוד העפר, הוא עולה עתה מידי טומאה לידי טהרה ע"י עפר הפרה האדומה.

פרה אדומה היא חוקת התורה - ששייכה ללוחות הראשונות

מצות פרה אדומה היא חוק - לפי שאין לנו השגה בענין תחיית המתים

והנה בזה יובן ג"כ מה שמצות פרה אדומה היא סוד וחוקה שאין בה טעם כנ"ל. מה גם שלכאורה קשה על זה, שהרי שפיר נאמר בה טעם; שעניינה לכפר על חטא העגל - 'לתבוא אמו ותקנה צואת בנה'. אך לפי האמור יובן הדבר היטב.

כי אכן זה גופא מה שפרה אדומה היא כפרה על חטא העגל, וכפי האמור הטעם הוא מפני שטהרה זו נמשכת מתחיית המתים, - הוא גבוה מהשגתנו, שהרי למעשה עדיין אנו נמצאים תחת גזרת המיתה, והיינו שלעת עתה יש התערבות זוהמת הנפש בתוך גוף האדם, והיא פועלת גם על הדעת שלנו, עד שכל שכלנו ומוחנו פגומים מזוהמת זו, ועל כן כל ענין תחיית המתים הוא למעלה מהישג יד שלנו. ונמצא שאכן מצות פרה אדומה ששורשה בתחיית המתים ובאה לטהר את האדם מהטומאה שנדבקה בו במזימת הנפש, היא סוד כמון וחוקה שלא נתגלה לנו טעמה.

שורש מצות פרה אדומה מ'מוחא סתימאה' - טל של תחיה

ובכתבי האר"ז⁽¹⁾ מכוונה חכמה זו שלמעלה מהשגה - שהיא השורש למצות פרה אדומה; בחי' מוחא סתימאה, שהוא מדרגה עליונה של ספירת החכמה [בחי' חכמה הפרטית של ספירת הכתר]. העומדת למעלה מעלה מהדעת והחכמה שלנו, והוא המח הנעלם שמשיג את סוד תחיית המתים. והוא ענין 'טל של תחיה' (ראה חגיגה יב:), הנקרא בזה"ק (ח"ב קעז:) 'טלא דבדולחא', שממנו נמשכת תחיית המתים, ומשורש נעלה זה באה טהרת פרה אדומה.

לוחות הראשונות - השגת התורה שבדרגת 'מוחא סתימאה'

וביתר ביאור, הנה נתבאר שבשעת מתן תורה שפסקה זוהמת הנפש, זכו ישראל לחיים נצחיים, חיים שאין בהם מיתה. אלא שבסיבת חטא העגל שנכשלו בו אח"כ, נפלו ממדרגתם ושוב חזרה בהם גזרת המיתה כבתחילה.

ויצא מזה, שמדרגת התורה שקיבלו ישראל בלוחות הראשונות קודם שחטאו, היא תורה שבזו שאין בה טעם מיתה. ולפי האמור הכוונה בזה לומר, שבני ישראל זכו אז להשיג את התורה בבחי' מוחא סתימאה הנוכר, שהוא החכמה העליונה השייכת לסוד תחיית המתים. וזוהי דרגת התורה שהיתה חקוקה בשני לוחות אבנים (ראה עירובין נז. וברש"י ד"ה לא נשתכחה), והיינו מדרגת התורה בבחי' 'חוקה', שהיא דרגה העליונה של השגת התורה, לעמוד על עצם התורה כפי שהיא בשורשה, למעלה משכל הגגלה והגשמי. אשר על כך אמרו ז"ל במשנה (אבות פ"ז מ"ב) 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, שנאמר (שמות לב, טו) והלוחות מעשה אלקים המה וכו' חרות על הלוחות, אל תיקור חרות אלא חרות', והיינו חירות ממלאך המות (כנ"ל ברמב"ם בשם המדוש). כי אכן הדבקות בתורה ע"פ מדרגת לוחות הראשונות - שהיתה חרותה וחקוקה על הלוחות - יש בה חירות לגמרי ממיתה וממלאך המות.

'טל תורה מחייה'

ובענין זהו אמרו חז"ל (כתובות ק"א: תיקור' לו.) 'כל העוסק בתורה טל תורה מחייה', שהוא ענין טל של תחייה הג"ל. ועל כן מצינו בשעת מתן תורה (שבת פ"ה) ש'על כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה פרחו נשמתן של ישראל, אלא שהחזירה הקב"ה להן בטל שעתידי להחיות בו את המתים', שהוא טל של תורה (ראה בספר התניא פל"ו).

הלוחות היו מיסוד העפר המזוכך כראוי

ואכן דבר זה שייך לעצם לוחות האבנים, כי הם היו מעפר מבורר ומזוכך. שהרי מצד היותם אבנים הלא הם באים מיסוד העפר - היורד ומושך למטה, אולם בכל זאת היו אבנים הללו מאירים ומבהיקים, וכמו שאמרו רז"ל (תנחומא תשא כז) ששני הלוחות של סנפרינון היו, שהוא אבן טוב המאיר ביותר [ואכנה"ל בבאור הענין]. הרי שאבני הלוחות היו במדרגת עפר המזוכך ומתוקן כראוי, עד שנתהפך להאיר ביותר, והיינו עפר שכבר התברר והיטהר מאחיות הנפש הגורמת מיתה ואבדון, ומאחר שנחקקה בו התורה הוא מאיר ומבהיק ביותר, וממשיך חיים לעולם.

א. והטעם לכך שדוקא מיתה פועלת זיכוך וטהרה אל הגוף הוא, מפני שהגוף נמשל לכלי חרס, וכטעם 'משול חרס הנשבר', וביאור משל זה (ראה זוה"ק בעלות קנ"ג ע"א ברע"מ), הוא על פי הדין שלכלי חרס שנבלע בו איסור אין מועילה הגעלה, כמו שאמרו חז"ל (פסחים ל:). שהתורה העידה על כלי חרס שאין דבר הנבלע בו יוצא מידי דופיו לעולם, מפני שהוא עשוי מעפר, וטבעו של עפר הוא שהאיסור נבלע בתוכו באופן חזק עד שאי אפשר לו להיפלט מהכלי. וכן אין מועילה טבילה לכלי חרס שנשטמ, ואי אפשר להם להיטהר כי אם ע"י שבירת הכלי שמחזירים אותו לעפר ויצירתו מחדש, ו'שבירתו זו טהרתו' (כלים פ"ב מ"א).

והוא הדין בדין, בגוף האדם שנברא עפר מן האדמה, מאחר שנכנסה בו זוהמת הנפש, מעתה אין לו עוד תקנה אחרת שיוכל לטהר ולהתלבן מטומאה זו, כי אם ע"י שבירה - שהיא מיתה, ורק בכך אפשר לו להזדכך לגמרי מאחיות הנפש, לשוב למדרגתו הנעלית שעמד בה בשעה שנברא.

ב. אך לכאורה יש להקשות איך נטהרו ונזדככו כלל ישראל במעמד הנחבר מזוהמת הנפש, הלא אמרנו לעיל שזוהמת הנבלעת בדבר הנעשה מן העפר אינה יוצאת ממנו כי אם ע"י שבירה, וכן לא שייך שתפלט זוהמת הנפש שבגוף האדם רק ע"י מיתה, וא"כ אין נתעלה ישראל לדרגת 'פסקה זוהמת' גם בלא שיעברו את מעבר המיתה. והיישוב לכך הוא, ע"פ האמור בגמ' (זבחים נז.) שהגם שלא מהני הגעלה וליבון בכלי חרס, מכל מקום ע"י חזרה לכבשונות יכולים גם הם להיטהר, כי ע"י הצירוף הנעשה בכבשן שבו בוערת אש גדולה מאד, אפשר ללכל גם כלי חרס. והכי נמי בדין, הרי מבואר בפסוק על שעת מתן תורה (שמות יט, יט) 'הור סיני עשן כולו וגו' ויעל עשנו כעשן הכבשן' וגו', הרי שהיתה אז טהרה וזיכוך לנשמות וגופי ישראל בבחי' 'עשן הכבשן', וממילא שפיר היו יכולים להזדכך ולהיטהר מהזוהמת שהתערבה בהם בחטא עץ הדעת.

שכל המעורב בזוהמת הנחש ותערובת טוב ורע אינו יכול להבין שורש טעמי התורה

אמנם מאחר שחטאו ישראל בעגל ונפלו ממדרגתם שבשעת מתן תורה, נשתברו הלוחות הראשונות, והיינו שניטלה מהם ההשגה בשרוש עצם התורה. והטעם, כי מאחר שחורה באדם זוהמת הנחש, והיינו שנשתקפה במוחו ושכלו תערובת של טוב ורע של העץ הדעת, מעתה אי אפשר לו להבין כראוי את חכמת התורה כפי שהיא מתגלה בשרושה, כי כבר נפגם דעתו מלהשיג את טעמי התורה שבדרגת חכמה סתמא, כי השכל הטבעי המלא בטומאת חטא עץ הדעת אינו מסוגל לעמוד על אמיתות שורש התורה. ורק בזמן העתיד אחר שיטרה ויודוך לגמרי מהזוהמא, יזכה לחזור להבין ולהשיג את טעמי התורה כבמדרגת לוחות הראשונות.

מצות פרה אדומה שייכת למדרגת לוחות הראשונות

והנה לפי זה מבואר ביותר ענין טהרת פרה אדומה, כי מעתה נאמר שמצוה זו נמשכת מבחי' מוחא סתמא, שברדרגת לוחות הראשונות, שהוא טל של תחייה, ועל כן יש בבחינה לטהר מטומאת מות, שעניינה המשכה מבחי' תחיית המתים כנ"ל, כי שורש מצוה זו היא במדרגת התורה של חיים נצחיים, שהיא החכמה העליונה שעליה נאמר (קהלת ז, יב) 'החכמה תחיה בעליה', ולכן ממנה נמשכת חיים וטהרה - היפוך המיתה הדבוקה באדם.

'זאת חוקת התורה' כענין 'חרות על הלוחות'

ועל כן נאמר כאן 'זאת חוקת התורה', והכוונה, שמצוה זו שייכת אל התורה שבבחי' חוקה, והיא מדרגת התורה ע"פ הלוחות הראשונות, ענין 'חרות על הלוחות', שבה היינו משיגים גם את טעם פרה אדומה. ורק עתה שנשתברו הלוחות הראשונות וניטלה מאתנו השגה נעלה זו שבתורה, נהיה מצות פרה אדומה בגדר חוק שאין לנו בה השגה, עד לעתיד בזמן תיקון השלם, שאז יודוך ופנינו ומוחינו לגמרי, ונבוא לשלימות הטהרה, וממילא נוכל להשיג בשלימות את סוד פרה אדומה.

ד

'טל תורה מחייהו' - עמל התורה המזכך ומטהר במקום המיתה

'לך אני מגלה טעם פרה' - לפי שמשה רבינו השיג את התורה במדרגת לוחות הראשונות

והנה משה רבינו ע"ה שלא נכשל ח"ו בחטא העגל, עמד בהשגת התורה באופן 'נכתינתה מסיני', והיינו ע"פ מדרגת לוחות הראשונות כמו שהיא נתגלתה בשעת מתן תורה, וממילא זכה גם לעמוד על סוד טעם פרה אדומה המשתלשל ממדרגה גבוהה זו של שורש התורה.

והיטב דיברו חז"ל באומרים 'אמר לו הקב"ה למשה, לך אני מגלה טעם פרה, אבל לאחר חוקה', כי באמור משה רבינו ע"ה השיג את התורה כפי שורשה העליון, ועל כן זכה לעמוד על סוד פרה אדומה הנמשך משרוש נעלה זה.

כל העוסק בתורה כראוי זוכה להתקשר לנשמת משרע"ה, וטל תורה מחייהו'

ובאמת, הגם שבדאי משה רבינו ע"ה בלבד הוא שזכה להשיג את טעם פרה אדומה בשלימות, אך בכל זאת לאמיתו של דבר יש בכל אחד מישראל ניצוץ מנשמת משרע"ה, וכדאיתא במדרש (שהש"י פ"א סד) 'ילדה אשה אחת במצרים ששים ריבוא בכרס אחת וכו', זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים ריבוא של ישראל, והיינו שנשמת משרע"ה כוללת את כל נשמות ישראל, ועל כן כל הלומד תורה כראוי מתדבק בחלק נשמת משה הגנון בו, וכמו שמצינו שכינו חז"ל את התלמיד חכם בשם 'משה', וכבאמורם ז"ל (שבת קא, ועוד) 'משה שפיר קאמרת'. וניצוץ זה שבכל איש אדם עומד על סוד פרה אדומה, ומצד נקודת זו זוכה גם כל אחד מישראל העוסק בתורה לשמה להבין ולהשיג את עומק התורה כפי שהיא בשרושה.

ודבר זה רמזו במאמרים ז"ל הנזכר 'כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו', שהוא ענין טל של תחיה הנ"ל, לומר שכל הדבוק בתורה ועוסק בה כראוי, זוכה לטעום מצוף עץ החיים, וטל תורה מחייהו.

הממית עצמו באהלה של תורה זוכה להשיג את שורש התורה גם בלא מיתה בפועל

ועל ענין זה אמר כאן הכתוב (פסוק יד) 'זאת התורה אדם כי ימות באוהל', ודרשו בזה חז"ל (ברכות סג) 'אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה'. ועומק כוונתם ז"ל הוא לומר, כי האדם שממית עצמו באהלה של תורה, ומוותר על חייו הגשמיים

כדי לזכות לתורה, הרי בזה עצמו הוא מקיים את זיכור הגוף שע"י המיתה הנצרך בכדי להיטהר מזוהמת הנחש, וממילא אין לו עוד צורך למות בפועל ממש בכדי להשיג את עומק שכל התורה, כי ע"י התבטלותו ודביקותו בתורה כראוי, הוא זוכה לקשר את עצמו לחיים אמיתיים שבדרגת עץ החיים, ענין תחיית המתים, וביכולתו להשיג הטל תורה מעין מדרגת לוחות הראשונות.

'אדם כי ימות באוהל'

ושפיר דייק כאן הכתוב לומר 'אדם כי ימות באוהל', דהיינו לומר שע"י שממית עצמו באהלה של תורה, הוא זוכה לשוב למדרגת האדם האמיתי, וכפי שעמד בה בשעה שנברא באופן שהנשמה היא הגוברת בו, ואין הגוף שולט עליה להמשיכה ולהורידה למטה ונרמו ענין זה בפרשת פרה אדומה, שהיא 'חוק' הנמשכת מבחי' מוחא סתמא, דרגת לוחות הראשונות, והיא ממשכה חיים ע"י הטל של תחיה; לרמוז שכל הממית עצמו על התורה זוכה להידיבק בחיים נצחיים אלו של שורש התורה, וטל תורה מחייהו^(ג).

ה

קריאת פרשת פרה - טהרה וזיכוך לקבל פני הרגלים

קריאת פרשת פרה אדומה מפני החיוב לטהר עצמו ברגל

והנה חז"ל תיקנו לנו (מגילה כט) לקרות את פרשת פרה אדומה קודם שבת החדש, והטעם כדי להזהיר את ישראל לעשות את פסחיהן בטהרה (רש"י סג), ועוד מפני שחיוב אדם לטהר עצמו ברגל (ר"ה סז), על כן קודם חג הפסח - ראש כל המועדות - קורין בענין טהרתו של ישראל (פוסקים).

בזמני המועדים זוכים לשוב לגן עדן ולטעימה מעץ החיים

וענין זה עולה היטב עם המתבאר שטהרת פרה אדומה שורשה בבחי' תחיית המתים. כי הנה נתבאר במקו"א בארוכה שבכל זמני הרגלים זוכים כלל ישראל לטעימה מן העץ החיים, והיינו לומר שבימים אלו נמשכת הארה מתחיית המתים, חיים שאין בהם מיתה. ונתבאר שעל כן יש חיוב לעלות לרגל בכל מועד, להיראות אל פני ה' במקום אשר יבחר. כי הבית המקדש הוא מעין הגן עדן, ששם הושם האדם קודם שנגזרה עליו גזרת המיתה. והרי הטעם שנשלח האדם משם מבואר בכתוב שזה מפני 'פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם' (בראשית ג, כב), ונמצא שבימי הרגל שנכנסים שוב למעין הגן עדן, היינו שניתנה רשות לטעום מעץ החיים, ואכל וחי לעולם.

בליל פסח נמצאים בני ישראל בתוך הגן עדן

ואכן השורש לכך הוא חג הפסח, ראש כל המועדות. כי בשעת מכת בכורות כאשר פסח ה' על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל (שמות יב, כז), ונאמר (שם פסוק כג) 'ז'פסח ה' על הפתח', המרמז על שערי גן עדן שנעלו על האדם אשר החטא, ובכילי זה נפתחים שערים הללו. וכמו כן בא אז הציווי 'ואתם לא תצאו איש מפתחו ביום זה' (שם פסוק כב), ונמצא שבלילה הזה הכניס הקב"ה את בני ישראל לפניו אל תוך הבית. ודבר זה רומז על הימצאותו של האדם בליל קדוש זה בתוך הגן עדן, שהוא הבית הנכון והראוי שהוקבע לו לאדם בתחילת יצירתו, ובדוגמת היותו של אדם הראשון בגן עדן קודם החטא.

קבלת פני רבו ברגל - רב העוסק בתחיית המתים

ומה שאמרנו שבימי המועדים יש הארה מתחיית המתים, נלמד גם מהחיוב להקביל פני רבו ברגל (ר"ה סג), שכבר ביארנו בו שהקבלת פני הרב ברגל בזמן הזה הוא במקום עליית הרגל בזמן שבית המקדש היה קיים. והנה חיוב זה אנו למדים מהא דכתיב גבי האשה השונמת כאשר חזרה לאלישע, שאמר לה אז בעלה (מ"ב כג) 'מדוע את הולכת אליו היום אל חדש ולא שבת', ומיניה ילפינן בגמ' 'מכלל דבחדש ושבת איבעי ליה למיזל'. והנה באותה שעה החיה אלישע את הילד (ראה שם בהמשך, פסוק לה). הרי כי כל הילפותא דליין קבלת פני רבו ברגל נלמד מ'רב' כזה שעסק בענין תחיית המתים, ועל מדרגת 'רב' כזה הוא שנצטוונו לקבל את פניו ברגל^(ה) (והדברים ארוכים עוד ואכ"מ]

החיוב לטהר עצמו ברגל - וקריאת פרשת פרה אדומה - כהכנה למדרגת תחיית המתים המאירה במועדים

ומעתה, מאחר שנתבאר שבימי הרגל זוכים אנו להארה מתחיית המתים, שפיר נתחייבנו לטהר עצמו ברגל מכל טומאת מות, בכדי להכין את עצמנו לקבל את מדרגת חיים הנצחיים הנמשכת בזמני המועד, ולזכר זה קוראים אנו את פרשת פרה אדומה, שבה נמשך לנו טהרה וזיכוך מכל טומאה וזוהמא, והיא הארה מזמן תחיית המתים ותיקון השלם שתתקיים בשלימות בב"א.

ג. ומדרגת טל של תחיה זו נמשכה ג"כ בנס פורים בימי אחשוורוש, ועל ידה ניצולו בני ישראל מהכליה שביקש המן להביא עליהם, וכמו שבינו חז"ל נס זה בלשון 'מומות לחיים' (מגילה יד), וכלומר שהצלה זו היתה כעין תחיית המתים.

והענין, שהרי באמת כבר נגזרה על ישראל גזרת מיתה, וגם העליונים הסכימו לכך (רש"י אסתר ד, א; אסתר ז, יד), ונמצא שכבר לא היו להם חיים. אך בכל זאת ע"י התגלות טל של תחיה, שהוא חיים שבדרגת תחיית המתים, זכו לחיות חדשה מטל תורה, ויצאו ממות לחיים.

כי כדרך שכשקבלו ישראל את התורה בהר סיני זכו להתעלות לדרגת 'פסקה זוהמת', ומכך זכו לחיים נצחיים, כמו כן אז בימי מרדכי ואסתר, שהדור קבלו בימי אחשוורוש (שבת פה), לכן זכו שתימשך להם ג"כ חיים שבדרגת תחיית המתים. [ומצד בחינה מסויימת היתה זאת בדרגה גבוהה יותר מבזמן מתן תורה, כי קבלת התורה היתה אז ברצון, והשלימו בכך מה שהיה חסר בזמן מתן תורה]. ובני ישראל זכו לכך ע"י המסירות נפש הגדולה שלהם, וע"י גודל התשובה ודברי הצומות ועקבת בעת צרתם, שמכך נדרכו ונטהרו עד שקיבלו את התורה והמשיכוה מחדש ממקום גבוה מאד נעלה, וזכו לטל תורה שהוא של תחיה.

ועל כן קוראים את פרשת פרה מיד לאחר פורים, כי בימי הפורים זכינו להתגלות תחיית המתים, שהוא סוד פרה אדומה כאמור.

ד. וכמו כן משה רבינו ע"ה, שהשיג את חוק פרה אדומה, הוא הרבי הראשון של כלל ישראל, והיינו שהוא שורש ענין ה'רב' בישראל, שנצטוונו לקבל את פניו ברגל.

סיכום ותמצית:

ד. משה קיבל תורה מסיני במדרגת לוחות ראשונות, וגם כל עוסקי תורה מתקשרים בו, ו'אדם כי ימות באוהל' זוכה לזיכוך חומרו ועפרו גם בלי למות בפועל.

ה. הכנת פרה אדומה מכלל החיוב להיטהר ברגלים, שכן בהם חוזרים לגן עדן לאכול מעץ החיים, והיינו טעמא דקבלת פני רבו ברגל.

א.

בנין המשכן בכח הצמצום

וימלא אותו רוח אלקים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה (לה, לא).

הנה 'רוח אלקים' עולה כמניין שם אלקים במילואו (אלוף למידה) ונמצא כי 'רוח' הוא מספר המילוי בלבד, והוא נקרא 'רוח אלקים' על שם מה שהוא ממלא את שם אלקים. וזהו ענין מה שהקב"ה מילא את בצלאל ב'רוח אלקים', דהיינו במילוי של שם אלקים. והיינו מפני שהוא היה בונה את המשכן, אשר צורת בנין היא בתכלית הדקדוק והצמצום, לכן היה צריך המשכה של כח הצמצום הנמצא בשם אלקים, ובפרט בענין המילוי המורה עוד יותר על בחי' דין וצמצום. [וגם בפרשיות ויקהל פקודי בידח יש פסוקים כמנין 'רוח', להורות על כוחו ועניינו של בצלאל בונה המשכן].

ובאמת אמרו כי בענין בניית המשכן יש הדגשה מיוחדת על הגבורות והצמצומים שנהגו בו, כמו שרואים בפרשיות העוסקות בבנין המשכן, אשר כל כולם עוסקים במדות ובצמצומים של המשכן וכליו. והענין בזה נתבאר באריכות במקו"א, ועיקר הדברים בנוגע לעניינו הוא, כי כדי להמשיך אור נעלה ונשגב של השראת השכינה אל תוך עולם הזה, הוצרכו דוקא להרבות בצמצומים וגבולות השייכים לגדרי העולם הזה, כדי שיהיה איזה כלי לתפוס את האור המרוכס והמופשט הזה. כי אור שאינו כל כך נעלה, יכול להימשך בזה העולם אף בלי צמצומים גדולים כאלו. אבל האור של השראת השכינה במשכן ה', הוא אור נעלה כל כך, שאי אפשר להמשיכו בלי כל צמצומי 'רוח אלקים' הנ"ל.

ב.

נדבת הקב"ה בנתינת חכמה בלב כל חכם לב

ויבואו כל החכמים העשויים את כל מלאכת הקדש איש איש ממלאכתו אשר המה עושים. ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה אשר צוה ה' לעשות אותה. ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא. (לה, טו-יז).

יש לדקדק למה הוצרכו כל עושי המלאכה לבוא אל משה, והרי כדי להודיע למשה שיש די והותר בתרומות העם, היה מספיק שיבוא אחד מעושי המלאכה ויאמר זאת.

ויש לומר כי כאשר היו בני ישראל מגדבים את נדבות לבם לבנין המשכן, היה הקב"ה כביכול מתגדב כנגדם, וגדבותו של הקב"ה היתה החכמה שהכניס בלב כל חכמי הלב [ובזה יש לפרש את מה שמצינו בפרשתנו, אשר תיכף אחר מה שהכתוב מפרט כל מה שנדבו בני ישראל לבנין המשכן, נאמר שם "ראו קרא ה' בשם בצלאל וגו' וימלא אותו רוח אלקים" וגו' (לה, לא), דהיינו שיראו כי כנגד נדבותיהם מגדב הקב"ה את חכמתו]. ולפי זה יתכן לומר כי כל עוד שהיו בני ישראל מביאים עוד נדבות, היה הקב"ה מוסיף עוד חכמה לחכמי הלב, ולכן הרגיש כל אחד מהם בפני עצמו כי חכמתו קרובה להיות יתירה על מעשיו, ובא לבקש מאת משה רבינו שיפסיקו העם להביא את נדבותיהם, וכל אחד בא לומר על עצמו שאין הוא מסוגל לקבל עוד חכמה.

ולפי זה יש לומר עוד, כי לכן נאמר אחר כך "ויעבירו קול במחנה" כי על ידי בקשת חכמי הלב להפסיק את השפעת החכמה היתירה על מעשיהם, וזו כלל ישראל לבחי' קול הנעלה מן ההנהגה וההשגה. כי מאחר שהם לא רצו לקבל חכמה שאין לה שייכות לעבודתם בפועל לעשות נחת רוח להקב"ה, הרי שהשיגו כי החכמה אינה אלא כלי להתקרב על ידי הקב"ה בעבודת ה', ואין מבקשים חכמה כתכלית בפני עצמה, ולכן זכו על ידי זה לבחי' הקול' הנעלה מן החכמה.

ג.

מדות הקרשים רומזים על קומת הקדושה

עשר אמות אורך הקרש ואמה וחצי האמה רוחב הקרש האחד (לו, כא).

איתא בספח"ק כי 'אורך' הוא בחי' הדבר, ו'רוחב' הוא הנוק' [וכן א"י בספח"ק נועם אלימלך פר' תזריע (ד"ה ויהי בעור בשרו)], אשר השתי שהוא האורך הוא הדבר והערב שהיא הרוחב היא הנוק', עיי"ש].

ובזה יש לפרש מה שהיה אורך הקרשים עשר אמות, שהוא כנגד קומה שלימה של עשר ספירות, כי בחי' הדבר יש לו קומה שלימה של עשר ספירות. ואילו רוחב הקרשים היה אמה וחצי [אשר אמת הבנין היתה לכו"ע בת שישה טפחים (עירובין ד)], ונמצא כי רוחב כל קרש היה ט' טפחים. והוא ענין קומת הנוק' שהיא של ט' ספירות כדאיתא באר"ק (ע"ח שער ל"ה פ"ג) כי לפעמים מחשבים את קומת המלכות עם ט' ספירות בלבד, כיון שהנוק' אין לה מלכות בפני עצמה.

ויש לרמוז בזה, אשר 'אורך הקרש' הוא בגי' 'אדם' במילואו (אלוף דל"ת מ"ם) עה"כ, שהוא בחי' הדבר. וכן 'עשר אמות' הוא בגי' אלף י"ו עה"כ, שהוא בחי' מול הדבורא כדאיתא בספח"ק אורח לחיים (ורא ד"ה ויאמרו אליו) שהוא בחי' 'איו' שאמרו המלאכים על אברהם, שהוא נוט' אלף י"ו והוא בחי' מולא דבורא, עיי"ש. ואילו 'רוחב הקרש האחד' הוא בגי' 'ארץ ישראל' עה"כ, שהיא בחי' הנוק'. וכן 'אמה וחצי אמה' הוא בגי' 'ראה', והוא בחי' בנין המלכות הגבוהה מן הגבורות, ואכמ"ל.

ומה שקומת הדבר נרמזת באמות והנוק' בטפחים. יש לפרש על פי דברי הוזה"ק (ח"ג ע"ט): כי הדבר הוא בחי' כלל והנוק' היא בחי' פרט. והרי הטפחים הם פרטים של האמות, ולכן הטפחים נחשבים כבחי' נוק', והאמות כבחי' דבר לגבי הטפחים.

ד.

חוקת הפרה כלפי אומות העולם

ואת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר (במדבר יט, ב).

כתב רש"י: 'לפי שהשגנו ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזרה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה'. ולכאורה צ"ב למה נקראת מצוה זאת 'חוקה' שאין בה טעם, והרי רש"י בעצמו מביא בשם ר' משה הדרשן טעם למצות פרה אדומה, שהיא באה לכפר על חטא העגל.

ויש לומר כי באמת מה שכתב רש"י שאין למצוה זאת טעם, הוא רק מה שצריך לענות לאומות העולם המבקשים לדעת 'מה טעם יש בה'. אבל לכלל ישראל דואי יש טעם במצוה זאת, והיא מכפרת לנו על חטא העגל. וזהו 'זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר', אשר מה שהמצוה הזאת היא חוקה בלי טעם, הוא רק בשביל 'לאמר' כלומר לאמר כן לאומות העולם.

וטעם הסתרת ההסבר מאומות העולם הוא, כי כל טעמא שיש בעולם נובעת מאומות העולם, שהם רוצים תמיד לטמא את העולם ואת כלל ישראל. ולכן כאשר רואים אומות העולם שיש מצוה של פרה אדומה הבאה לטהר את בני ישראל, רוצים הם להפריע לה ולמנוע טהרה זו. ולכן הם באים ושואלים את כלל ישראל על זו המצוה, ובהם הם מבקשים איזו אחיזה בענין זה, בחושכם שכך יוכלו להתערב בעניינה של מצוה זו. ולכן מביא רש"י את ההסבר של ר' משה הדרשן דוקא אחר שפירש את כל הפרשה בדרך הפשט, כי אחר שאומות העולם כבר עברו על כל הפרשה ורואים כי אין להם איך להיתפס במצוה זאת, הרי הם עוזבים אותנו לנפשנו, ואז אפשר לגלות לכלל ישראל את טעם המצוה.

וזהו ענין מה דאיתא במדרש (במד"ר יט, טו) שאמר הקב"ה למשה רבינו 'לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחרי חוקה'. כי משה רבינו הוא

כלליות נשמות ישראל, וכוונת הדברים היא אשר לכלל ישראל מגלה הקב"ה את הטעם. ורק 'לאחרי' כלומר לאומות העולם, חוקה היא ואין מגלים אותה כדי שלא תהא להם אחיזה בה.

ה.

מצוה בלי טעם היא הכפרה על חטא העגל

ואת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר (ויט, ב).

עוד בענין התמיהה הנ"ל, אם הפרה באה לכפר על חטא העגל, למה כתב רש"י שאין לה טעם.

ויש לומר כי באמת אנו מקיימים את מצות הפרה בלי השגת טעם, וזה עצמו הוא הכפרה על חטא העגל. כי שורש חטא העגל בא מחקירות שכליות שעסקו בהם כלל ישראל, אם בפשטות מה שחקרו מדוע בושש משה לבא, או בעומק יותר מה שהיו עסוקים בחקירות בענין השור שבמרכבה כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר מב, ה). ואילו היו עובדים את ה' באמונה ובתמימות לא היו מגיעים לידי חטא העגל כלל. ולכן ציוה הקב"ה לעשות מצות פרה באמונה בלי להשיג את הטעם, וזה עצמו מכפר על חטא העגל.

ו.

תיקון הדם הוא הנפש בעבודת יום הכיפורים ופרה אדומה

ולקח אלעזר הכהן מדרמה באצבעו והזה אל נכח פני אהל מועד מדרמה שבע פעמים (ויט, ד).

יש לרמוז בזה, על פי מאמר הכתוב (משלי יט, ב) 'גם בלא דעת נפש לא טוב', ועוד אמר הכתוב (דברים יב, ג) 'כי הדם הוא הנפש'. ואם כן הרי שצריך דם שהוא הנפש להיות טוב כדי שהנפש תהיה נפש טובה, והוא על ידי השפעת הדעת שתגרום לכך שהדם יהיה טוב וזה יביא לכך שהנפש תהיה טובה. ואכן 'דעת' הוא בגי' 'דם נפש', לרמוז על כך שהדעת צריכה לתקן את הדם והנפש. ואמר הכתוב (משלי ד, ד) 'ובדעת חדרים ימלא', ופירושו בספח"ק כי הדעת צריכה להיכנס ולמלאות את שבע המדות המכונים 'חדרים'. ולפי המבואר יובן הענין יותר, שהדעת צריכה להיכנס אל כל פרטי המדות, כי על ידי זה נהיים הדם והנפש טובים [ורמוז יש בדבר, כי חילוף א"ת ב"ש של אותיות נפ"ש הוא טו"ב].

וכל הכפרות תלויות בתיקון הדם הוא הנפש, ולכן צריכים לזרוק את דם הקרבנות על המזבח, כדי לתקן את אחיזת ה'נפש לא טוב' שיש בענין הדם, ולהמשיך דעת אל הדם והנפש שתהיה 'נפש טוב'. והנה חטא העגל הוא חטא שורשי, ותיקונו וכפרתו באים על ידי יום הכיפורים ושהחית הפרה אדומה. ולכן בהם היו צריכים לעסוק ביותר בעבודת המשכת הדעת אל הדם הוא הנפש, אשר זה יהפוך את הנפש להיות 'טוב'.

ולכן מצינו ביום הכיפורים וכן בפרה אדומה עסק של הזאת דם ו' פעמים, ובשניהם עושים זאת על ידי האצבע. כי על ידי זה באים לתקן את הדם הנכנס לכל הו' מדות, להמשיך אליו את השפעת הדעת, שעל ידי זה יהיה בגדר 'טוב'. והנה השם הק' אהו"ה היוצא מראשי התיבות א"ת ה'שמים ו'א"ת ה'ארץ' (בראשית א, א) הוא בגי' 'טוב', ושם זה במילואו (אלוף ה"י ו"ו ה"י) הוא בגי' 'אצבע', ולכן היו מוים ב'אצבע' ו' הזאות עם הדם, כדי להמשיך את ה'טוב' לכל הו' מדות. ולכן 'יום הכיפורים' הוא בגי' ו' פעמים 'דם טוב', שהמשיכו בו את הטוב לכל הו' בחינות דם. וכך גם נרמז במצות פרה אדומה, שהביאו אותה אל 'אלעזר' הכהן, שהוא בגי' ו' פעמים 'דם', ושם נאמר שיהי 'באצבעו' שהוא בחי' 'טוב' כנ"ל, לצרף את הטוב אל הדם. וכן מרומז בלשון הכתוב שיקח מן ה'דם' באצבעו ו'הזה' וגו' שהוא בגי' 'טוב'. ויעשה זאת אל מול פני אהל 'מועד' שהוא בגי' ו' פעמים 'טוב' עה"כ. ועוד מרומז בסופי התיבות מועד' מדרמה' שבע פעמים' שהם בגי' ו' פעמים 'טוב'.

והייתם כאלקים:

די גאווה פונעם מענטש - דער חורבן פון דער בריאה

א. השכל הנעלם: דער מענטשליכער שכל איז א 'נברא' און א 'בעל גבול'

די טבע פון א מענטש - צו וויסן אלעס | דער איסור אויף 'עץ הדעת' - דו טארסט נישט אלעס וויסן | נאכמער: דו 'קענסט' נישט אלעס פארשטיין | דער נסיון פון אדה"ר איז אין לשער | דער נחש האט אים איינגערעדט: אויב איז עס א 'מושכל' קענסטו עס פארשטיין | ער האט אים געגעבן א גאווה פון 'בלתי גבול' | ווען ער האט בפועל געגעסן איז ער געווארן נאכמער בעל גאווה | ער האט אנגעהויבן זען 'רע' אלס מציאות פאר זיך | שורש הענוה: מכיר זיין אז איך פארשטייט נאר וויפיל דער רבוש"ע גיבט מיר צו פארשטיין

ב. עשה את האדם ישר: גאווה שטימט נישט מיט דעם פשוט'ן שכל

אדה"ר האט טאקע געהאט א תאוה צו וויסן אלעס | ער וואלט אבער געדארפט פארשטיין אז עס לוינט נישט | דער חטא איז געקומען פון אוועקגיין פונעם ישרות השכל | ער וואלט געדארפט פארשטיין אז זיין שכל איז א נברא און דער בורא האט אריינגעלייגט גבולים ביז וואו ער קען אנקומען | אויב דער בורא זאגט אז איך וועל נישט פארשטיין - וויל איך נישט פארשטיין | ער וואלט דאך מיר געקענט באשאפן אן קיין שכל | אויב דער בורא זאגט 'ניין' - איז דאך דאס זיכער דער 'תכלית הטוב' | אויב דער בורא זאגט 'ניין' - קען איך זיך נישט שלאגן קעגן אים און אנקומען צו סיי וועלכע עכטע הצלחה | טאמער וואלט אדה"ר נישט געגעסן - וואלט ער פון 'שכל הישר' נתעלה געווארן צו שכל אלוהי | מיר וואלטן געשפירט אלוקות אין תומ"צ | יעצט איז ער אראפגעפאלן פון 'שכל הישר' צו 'חשבונות הרבים' | פון א 'דעת' וועלכע איז א 'גן עדן' - איז ער אראפגעפאלן צו א 'דעת' וועלכע ברענגט נאר 'מכאובים'

ג. טוב וישר: זיין א 'גוטער מענטש' איז 'זעלבסט פארשטענדליך' - נישט 'ספעציעל'

א מענטש האט טאקע א בחירה אויף ביידע וועגן | אבער די שאלה איז פון וואו ער הייבט אן | דער קרומער מענטש הייבט אן מיט א הנחה אז אלעס איז שלעכט | עס איז נארמאל צו זיין א שלעכטער מענטש | דער חידוש פון 'בחירה' ביי אים איז - צו זיין א גוטער מענטש | דערפאר האלט ער זיך גרויס צוליב זיין ספעציעלע בחירה בטוב | דער גלייכער מענטש הייבט אן מיט א הנחה אז אלעס איז גוט | עס איז נארמאל צו זיין א גוטער מענטש | דער חידוש פון 'בחירה' איז - אז מען קען ווערן צורייט און זיין שלעכט | ער האלט נישט אז עס קומט אים עפעס פארן זיין גוט

א.

השכל הנעלם: דער מענטשליכער שכל איז א 'נברא' און א 'בעל גבול'

נקודות:

אינ'אמת'ן נאך איידער דער מענטש האט געלערנט עפעס א פיליזאפיע און געווארן קלוג מיט עפעס א חכמה - איז שוין זיין שכל געווען א 'בעל גאווה'! און שפעטער - ווען עס קומט אריין חכמות און שכליים אין אזא סארט שכל - ווערט ער אויפגעבלאזן פון גאווה. און אט דער 'שורש' הגאווה האט זיך אנגעהויבן ביים 'חטא עץ הדעת'

נאכן הערן אזעלכע שטארקע הסתות פונעם שלאנג, האט אדם הראשון נישט בייגעשטאנען דעם נסיון און ער האט געגעסן פונעם עץ הדעת.

דער נחש ליינט אראפ א יסוד: דיין שכל קען פארשטיין יעדע סארט סברא

דער שקר וואס דער שלאנג האט דא פארקויפט פאר אדם הראשון - איז א 'סודות'דיגער טעות אינעם גאנצן השקפה וויאזוי מען באטראכט דעם כח פון 'שכל'. דער שלאנג האט אראפגעלייגט א יסוד מוסד: "דער מוח פון א מענטש איז אזא סארט קלוגע 'כלי', וועלכע איז מוכשר צו וויסן און פארשטיין אלעס אויף דער וועלט! עס איז נישטא קיין גרעניץ וואו דער מוח שטעלט זיך אפ און קען נישט גיין ווייטער! עס איז נישטא עפעס א פארשאנדן וואס איינער אנדערש קען עס יא פארשטיין, און דער מענטשליכער מוח קען עס נישט פארשטיין! אויב איז עס טאקע א פארשטענדליכע זאך - קען עס דער מענטש דערגיין און פארשטיין! און אויב אזוי, ווי קען זיין אז עס איז דא אן 'עץ הדעת' וואס איז נישט געאייגנט פאר דיר?".

די תורה זאגט: א מענטשליכער שכל איז זייער קליין און קען פארשטיין בלויז א קליין ביסל

דער שלאנג האט געזאגט פאר חוה (שם ג' ה'): "וְהִייתָם כְּאֱלֹהִים" - עטץ וועט זיין אזויווי דעם אויבערשטן! און דאס איז די גרעסטע 'גאווה' וועלכע איז נאר פארהאן, אז ווען עס קומט צו שכל - קוקט זיך דער מענטש אָן ווי א 'בלתי גבול'! ער האלט אז ער איז ענוג א 'בעל כשרון' צו קענען פארשטיין יעדע נושא אויף דער וועלט - אויב וועט ער עס ענוג לאנג אויספארשן און דורכטראכטן. און דורך דעם גאווה'דיגן טעות זענען וועלכע אריינגעפאלן - כופרים און אפיקורסים וועלכע זענען אריינגעפאלן - אין 'חקירות' אין עניני אמונה. וואס זיי האבן נישט געהאט די 'ענוה' צו אנערקענען אז נישט אלעס קען א מענטש אליינס פארשטיין, און מען מוז זיך פארלאזן אויף דער 'אמונה פשוטה' וואס מיר האבן מקבל געווען פון אונזערע עלטערן. די אפיקורסים זענען געווען אזוי

ווי אדם הראשון איז געבען אנגעקומען מיט דעם וואס ער האט געגעסן פונעם עץ הדעת - קענען זיך נישט פארשטעלן דעם נסיון וואס אדם הראשון האט דעמאלט געהאט! דער נסיון איז געווען אזוי: בטבע איז א מענטש באשאפן געווארן מיט א משונה'דיגן רייץ צו וויסן און פארשטיין אלץ וואס ער באגעגנט! און דאס איז נישט קיין זייטיגע געברויך וואס א מענטש האט - אזויווי צו אלע אנדערע געברויכן, ווי עסן און טרינקען וכדומה - נאר דאס איז ממש דער גאנצער 'מהות' פונעם 'מין האנושי'! ווייל מיסודו - זייענדיג דער איינציגער אין דער בריאה וועלכער האט דעת - וויל דער מענטש זיין א 'קענער' און אן 'אלץ-וויסער', און ווען מען פארמאכט אים דעם 'דעת' - שפירט ער זיך ווי מען לאזט אים נישט זיין קיין מענטש, נאר ער מוז יעצט לעבן ווי א בהמה. און דאס איז געווען דער געוואלדיגער נסיון פון אדם הראשון, זיך איינצוהאלטן פון עסן פונעם 'עץ הדעת' - וואס אויב מען עסט דערפון ווערט מען קלוג - צוליב דעם ציווי'ה' וואס ער האט געהייסן 'נישט עסן' - אפילו אויב ער שפירט ווי מען נעמט אים ממש אוועק זיין גאנצער 'מהות' פון מענטש.

דער נחש זאגט: פארוואס זאלסטו נישט פארשטיין אלעס?

אדם הראשון פאר זיך וואלט זיך נאך מתגבר געווען אויפן נסיון און נישט געגעסן. האט אבער דער רבנו של עולם געמאלט דעם נסיון נאך גרעסער: ער האט באשאפן א 'נחש הקדמון' וואס ער איז געקומען צו חוה און אנגעריט אט די הייזעלע טעמע - וואו איר שוואכקייט איז געווען קאנצענטרירט. דער שלאנג האט גע'טענה'ט צו איר: "דא ליגט פאר דיר אן אוצר פון שכל און קלוגשאפט, פארוואס זאלסטו נישט וויסן פון דעם? דו ביסט דאך א מענטש מיט א גוטן קאפ, פארוואס זאל נישט דיין קאפ ווערן אנגעפילט מיט וויסנשאפט? דו ווייסט פארוואס דער רבנו של עולם לאזט דיר נישט עסן? ווייל ער וויל עפעס באהאלטן פון דיר! ער מיינט אז דיין שכל איז צו קליין צו פארנעמען נאך וויסנשאפט, אבער אינ'אמת'ן האסטו יא ענוג א גרויסער שכל צו פארשטיין אלע חכמות!".

ווען א מענטש פארשטייט גוט א חכמה - איז עס עלול צו ברענגען 'גאווה'

מען האט אויבן (גליון ר"ח) מסביר געווען, אז די גרעסטע 'גאווה' וואס א מענטש קען צוקומען דורך זיינע מעלות איז, די גאווה וואס דער מענטש האלט זיך גרויס מיט זיין 'חכמה' און שכל. און מען האט מסביר געווען, אז א מענטש דארף ארבעטן אויף פארקערט, אז זיין חכמה זאל אים ברענגען צו שפלות און ענוה. און מען האט דאס אויסגעשמועסט סיי בנוגע 'השגות אלוקות' - וואס דאס דארף ברענגען צו א 'ראה' און 'ביטול' צו גרויסן באשעפער, און סיי בנוגע 'לימוד התורה' - וואס מען דארף עס לערנען מיט א ביטול צום 'נותן התורה'.

אלץ ווענדט זיך וויאזוי דער שכל איז אויסגעשטעלט

מען וועט אריינגיין א טריט טיפער און 'סודות'דיגער, אז אינ'אמת'ן בויפט זיך דער 'שורש' הגאווה' נאך אסאך פריער! דאס הייסט, נאך איידער דער מענטש האט געלערנט עפעס א פיליזאפיע און געווארן קלוג מיט עפעס א חכמה - איז שוין זיין שכל געווען א 'בעל גאווה'! און שפעטער - ווען עס קומט אריין חכמות און שכלים אין אזא סארט שכל - ווערט ער אויפגעבלאזן פון גאווה. אבער דער שורש הייבט זיך אָן נאך אסאך פריער. און אט דער 'שורש הגאווה' האט זיך אנגעהויבן ביים 'חטא עץ הדעת'.

דער ציווי פון 'עץ הדעת': דו מוזט נישט אלעס פארשטיין

ווען דער רבנו של עולם האט באשאפן אדם הראשון, האט ער אים אנגעזאגט (בראשית ב, טו-יז): "מִכָּל עֵץ הָגֵן אָכַל תֹּאכַל וּמִעֵץ הַדַּעַת טוֹב יָרֵעַ לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ" - דו קענסט עסן פון אלע ביימער אין גן עדן, אפילו פונעם 'עץ החיים' מעגסטו עסן, אבער פונעם 'עץ הדעת' טארסטו נישט עסן. דאס איז נישט געווען קיין פשוט'ע מצוה וואס דער אויבערשטער הייסט און מען פאלגט דאס אויס אָן קיין נסיונות, ניין, אדם הראשון האט זיך ביי דער מצוה געפרעגלט אין נסיונות! מיר היינט - נאכן זען

דער אייגנשאפט וואס דער רבנו של עולם האט אריינגעלייגט אינעם נאטור פונעם 'מין' האדם' אז ער זאל אלעמאל האבן א רייץ צו וויסן וואס מער – איז זייער א גוטע אייגנשאפט וואס מען דארף עס אויסנוצן צום גוטן, ווייל דוקא דורכדעם וואס א מענטש האט ליב צו וויסן און פארשטיין - האט ליב צו וויסן און פארשטיין – האט ער די כלים קונה צו זיין תורה און קיין שיעור, ווייל דער מענטש ווערט קיינמאל נישט זאט!

~

דער שורש פון דער גאנצער מדה פון 'ענוה' – איז די ענוה פונעם שכל! און טאמער א מענטש וויל ארבעטן אויף 'ענוה', דארף ער זיך אויסגראדן דעם קאפ און אנערקענען: איך קען נישט אלעס פארשטיין! נאר בלויז דאס וואס דער רבנו של עולם האט מיר געגעבן כח און צוטריט משיג צו זיין

גרויס ביי זיך, אז זיי האבן זיך איינגערעדט, אז דורך זייערע 'חקירות' וועלן זיי קענען דערגיין דעם גאנצן אמת און הבנה איבער 'מציאות הבורא' וכדומה. און פון דעם זענען זיי אראפגעפאלן.

רעב לשמוע את דבר ה' - א איד דארף זיין הונגערציג צו חכמת התורה

דער אייגנשאפט וואס דער רבנו של עולם האט אריינגעלייגט אינעם נאטור פונעם 'מין' האדם' אז ער זאל אלעמאל האבן א רייץ צו וויסן וואס מער - איז זייער א גוטע אייגנשאפט וואס מען דארף עס אויסנוצן צום גוטן, ווייל דוקא דורכדעם וואס א מענטש האט ליב צו וויסן און פארשטיין - האט ער די כלים קונה צו זיין תורה און קיין שיעור, ווייל דער מענטש ווערט קיינמאל נישט זאט! ער קען איין מסכת - וויל ער קענען נאך א מסכת, און אז ער קען שוין ש"ס - וויל ער קענען ירושלמי, און אז ער קען שוין 'נבלה' - וויל ער קענען 'תורת הנסתר', און אזוי האט א מענטש דעם כח צו גיין ווייטער און ווייטער, טיפער און טיפער א גאנץ לעבן.

וויאזוי האט אדה"ר זיך געקענט איינהאלטן פון וויסן דעם 'עץ הדעת'?

אויב פארשטייט מען, אז דאס 'וועלן וויסן' איז נישט קיין פראבלעם, און מען דארף עס נישט פארהאקן און לוחם זיין דערקעגן - ווערט שווער: וויאזוי וואלט אדם הראשון זיך געדארפט מתגבר זיין אויף דער פיתוי פונעם שלאנג? אודא, וואלט ער געדארפט טון דעם רצון ה' - אפילו אויב עס איז אים זייער שווער, אבער מיר ווייסן דאך, אז "אין הקב"ה בא כטרוניא עם ברותי" (ע"ג א) - דער רבנו של עולם גיבט נישט פאר א מענטש קיין נסיון וואס ער קען דאס נישט ביישטיין, נו אויב אזוי, וואס וואלט אדם הראשון געדארפט ענטפערן פאר זיין שכל - וועלכער וויל פארשטיין דעם 'דעת' וועלכער ליגט אינעם 'עץ הדעת' און רעדט זיך איין אז ער קען פארשטיין אלעס אויף דער וועלט?

דער פשוט'ער שכל איז מחייב אז א 'נברא' קען נישט זיין קלוגער ווי זיין 'בורא'

דער תירוץ איז: אדם הראשון וואלט זייער לייכט געקענט אויפווייזן פאר זיין שכל, אז ער איז נישט גערעכט, און אז א מענטש קען נישט אלעס משיג זיין מיט זיין שכל! און דאס האט נישט געפאדערט קיין טיפיקער פון שכל, נאר פארקערט, עס האט געפאדערט א פשוט'ע גלאטקייט פון שכל, וואס אפילו א קליין קינד קען דאס פארשטיין. אדם הראשון וואלט זיך ווען געדארפט מאכן א פשוט'ער און זאכליכער חשבון: "איך האב מיר דען אליינס באשאפן? איך האב דען אליינס געמאכט מיין 'שכל' דער רבנו של עולם האט דאך מיר באשאפן און ער האט מיר געגעבן דעם מוח וועלכער האט דעם אייגנשאפט צו 'וועלן וויסן', נו, אז דער וועלכער האט באשאפן מיין 'מוח' זאגט, אז איך זאל נישט עסן פונעם 'עץ הדעת', ווייל דער דאזיגער 'דעת' איז נישט עפעס וואס מיין מוח קען פארנעמען - ווייסט ער דאך וואס ער רעדט! דער רבנו של עולם האט דאך דעם בעסטן 'מיגו' - וואס עס איז נישטא נאך אזא שטארקער 'מיגו': אויב איז אמת, אז מיין מוח קען יא פארנעמען דעם 'דעת' - נאר דער רבנו של עולם האט זיך דא זיינע אינטערעסן פארוואס ער וויל נישט איך זאל עסן פונעם 'עץ הדעת' - נו, פארוואס האט ער מיר טאקע באשאפן מיט אזא סארט מוח וועלכער קען פארנעמען דעם דעת, און דערנאך זאל ער מיר אנזאגן נישט צו עסן? ער וואלט דאך מיר געקענט באשאפן מיט א קלענערן מוח? נאכמער, ער האט דאך מיר געקענט באשאפן און קיין מוח בכלל!

די 'הנחה' וואס ער האלט אז ער קען אלעס פארשטיין - די גרעסטע גאווה

קומט אויס: דער שורש פון דער גאנצער מדה פון 'גאווה', איז די גאווה פונעם שכל. און נישט בלויז דאס

ב.

עשה את האדם ישר: גאווה שטימט נישט מיט דעם פשוט'ן שכל

וואס ער האלט זיך גרויס נאכן קונה זיין 'שכליות', נאר דער שורש הייבט זיך אן מיט דעם וואס ער האלט זיך גרויס נאך איידער ער איז קונה שכליות, מיט דעם וואס ער האלט אז ער קען אלעס פארשטיין.

אלא מאי, איז דאך דער רבנו של עולם נאמן, אז מיין מוח קען דאס נישט פארנעמען! מיין 'מוח' איז א 'נברא' און נישט קיין 'בלתי גבול' בלויז דאס וואס דער 'בורא' האט אריינגעלייגט אין מיין מוח - דאס קען ער פארשטיין, און נישט מער! און אויב אזוי, איז אוממעגליך אז איך זאל עסן פונעם עץ הדעת און בלייבן א נארמאלער מענטש!.

דער פשוט'ער שכל איז מחייב אז אפצוהיטן דעם ציווי ה' איז די בעסטע טובה וואס קען נאר זיין

צווייטנס, אדם הראשון וואלט זיך געקענט מאכן נאך א פשוט'ער חשבון: "איך קוק זיך ארום אויף דער וועלט און איך זעה ווי די גאנצע בריאה שרייט ארויס אז דער אויבערשטער איז א גוטער! וואו מען גייט און שטייט, זעט מען דעם רבנו של עולם גוט! "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד" - די גאנצע וועלט איז אזוי גוט, אלעס קלאפט ווי א זיגערל, אלעס שטימט און אלעס איז פונקטליך אויפן האר. נו, ווי לייגט זיך אויפן זינען, אז בלויז דער איינער זאך וואס דער רבנו של עולם רעדט דירעקט צום אדם און זאגט אים אן נישט צו עסן פונעם 'עץ הדעת' - דאס איז נישט גוט! דא ליגט עפעס א שלעכטקייט פון וועלן מצמצם זיין דעם 'מין האנושי', אז ער זאל נישט אריינגיין אין א געוויסער 'דעת' וואס איז באמת גוט פאר אים ארינצוגיין דערין! ווי קען איך זיין אזוי נאריש און האבן אזא 'הוה אמינא'!?

דער פשוט'ער שכל איז מחייב אז מען קען נישט מצליח זיין דורכן טון אנדערש ווי דעם בורא'ס מצוין

דריטנס, אדם הראשון וואלט זיך געקענט מאכן נאך א פשוט'ער חשבון: "אפילו נניח, אויב וואלט געווען אמת, אז איך קען יא פארנעמען דעם 'דעת' פונעם 'עץ הדעת', און לאמיר שוין זאגן, אז עס וואלט מיר געווען א טובה - אבער איך בין דאך נישט בעל הבית! ריכטיג טאקע אז ער האט מיר געגעבן 'בחיירה', אבער איך וועל דען מצליח זיין - אויב איך וועל נוצן מיין בחירה עובר צו זיין אויף וואס ער האט מיר געזאגט! ער האט דאך מיר נישט געגעבן א 'בחיירה' אויף די תוצאות! ער קען דאך טון מיט מיר וואס ער וויל! ער קען דאך מיר אינגאנצן צונעמען דעם שכל, און אויב ער וויל קען ער מיר אויך צונעמען מיין לעבן! נו, גיי איך דא זיך מתחכם זיין אויפן רבנו של עולם! איך וועל עפעס האבן פון דעם וואס איך וועל עובר זיין אויף וואס ער האט מיר געזאגט!?"

וויאזוי האט אדה"ר געגרייזט קעגן דעם פשוט'ן שכל?

נאכן דורכטראכטן אזעלכע סארט חשבונות, ווערט פארקערט שווער: וויאזוי טאקע האט אדם הראשון געקענט זינדיגן? די אלע חשבונות זענען דאך אזוי פשוט און פארשטענדליך, אז מען דארף נישט זיין קיין גרויסער חכם דאס צו פארשטיין, אפילו א קליין קינד קען דאס פארשטיין, נו, וויאזוי האט אדם הראשון נישט געמאכט די חשבונות!?

די גאווה האט אים פארדרייט דעם קאפ!

דער תירוץ איז: כדי א מענטש זאל זיך מאכן די אלע איבנדערמאנטע חשבונות, פאדערט זיך טאקע נישט קיין שכל'דיגע כשרונות, אבער עס פאדערט זיך דערצו א 'שרות'! דער מענטש דארף טראכטן ווי אן

'אדם ישר', און נישט מיט קיין קרומער קאפ! און דער כלל איז: בשעת ווען א מענטש ווערט אויפגעבאלאן פון 'גאווה' - ווערט זיין קאפ פארקומט! די גאווה וואס ער האלט זיך 'כאלקים' - נעמט אים צו דאס נארמאלקייט און מתיות צו טראכטן נארמאל! און דעמאלט גרייזט ער אין אזעלכע יסודות'דיגע טעותים - וואס עס איז נישטא קיין גרעסערע טעותים פון דעם... און אט דאס האט געפועלט פאר אדם הראשון, ווייל דער שלאנג האט אים איינגערעדט אז זיין 'מוח' איז א 'בלתי גבול' און ער קען אלעס פארשטיין - וואס דאס איז די גרעסטע 'גאווה' פון 'שכל', און איינמאל זיין 'דעת' איז געווארן א גאווה'דיגער 'דעת' - איז ער געווארן אזוי קרום, אז ער האט שוין נישט געקענט פארשטיין זאכן וואס א קליין קינד קען פארשטיין.

דער קלוגסטער מענטש - אבער צוליב זיין גאווה זאגט ער סברות וואס האט נישט קיין זינען

עס זענען פארהאן אפיקורסים וועלכע גלייבן נישט אין גארנישט רחמנא ליצול, און אסאך מאל טראכט א מענטש: "ינענער איז דאך א קלוגער מענטש, נו, ווי קען זיין אז ער זאל נישט גלייבן אז עס איז דא א 'בורא כל עולמים'? דאס איז דאך די נארמאלסטע און פשוטסטע סברה, אז 'אין בירה בלא מנהיג' - עס מאכט זיך נישט א וועלט אליינס! יעדער קליין קינד פארשטייט, אז זאכן טוען זיך נישט אליינס! עס איז נישטא אזא מציאות בעולם ווי 'אליינס געשען' און עס איז נישט שייך אז אזא זאך זאל אמאל פאסירן! עס 'ווערט' נישט קיין וועלט פון זיך אליינס, און עס 'פירט' זיך נישט קיין וועלט פון זיך אליינס, און אויב איך דא א וועלט פון די וועלט האט א פונקטליכער 'סדר הנהגה' - מוז זיין אז עס איז דא א 'בורא' וועלכער האט דאס באשאפן און פירט דאס א גאנצן צייט! נו, פארוואס פארשטייט עס נישט דער אפיקורס? וואס גייט פאר מיט זיין קאפ!?" נאר דער פשוט איז, ווי מען רעדט יעצט: ווען דער שכל פארמעסט זיך צו פארשטיין און וויסן 'אלעס' - הייבט ער אן טראכטן אזוי קרום, אז ער קען שוין נישט פארשטיין וואס דער 'חנינוך בן ימו' פארשטייט! בעסער געזאגט: ער 'קען' פארשטיין, אבער ער 'ווייל' נישט פארשטיין! עס איז אים ענדערש צו זאגן אזא קרומקייט פון א סברה אז אלעס האט זיך 'אליינס באשאפן' עפ"ל, ווי צו זאגן דעם אמת אז דער אויבערשטער האט באשאפן די וועלט - וואס דאס מיינט, אז ער קען נישט אלעס פארשטיין!

טאמער וואלט אדה"ר נישט געגעסן פון 'עץ הדעת' - וואלט ער ארויפגעגאנגען פון 'שרות הדעת' צו 'שכל אלוקי'

א טריט טיפער: דער 'עץ הדעת' איז געווען געשטעלט אלס 'פרשת דרכים' - טאמער וועט ער דאס עסן, וועט ער אראפפאלן אפילו פונעם מענטשליכן 'שכל הישר' וואס ער האט יעצט. און טאמער וועט ער זיך איינהאלטן און דאס נישט עסן, וועט מען אים ארויפברענגען צו א העכערן געטליכן שכל, וועלכע רופט זיך 'ואכל וחי לעולם'. דאס הייסט, דער ציל ארט וואו דער רבנו של עולם האט געוואלט ברענגען אדם הראשון איז געווען, אז ער זאל עסן פונעם 'עץ החיים', וואס דאס האט אים דער רבנו של עולם מרמז געווען אינעם ציווי: "מכל עץ הגן אכל תאכל" - דו זאלסט עסן פונעם 'שורש' פון אלע 'עצי הגן', וואס דאס איז דער 'עץ החיים' -

וועלכע איז מרמז אויף דער תורה הקדושה; וואס דאס איז נישט קיין מענטשליכער 'שכל הישר', נאר א שטיק 'שכל אלוהי'! 'עץ החיים' איז א השפעה פון 'נשמה'!

נאכן עסן פון 'עץ החיים' וואלט ער פארשטאנען אז 'רע' איז בלויז א לבוש און כיסוי צום 'טוב'

ווען אדם הראשון וואלט נישט געגעסן פונעם 'עץ' הדעת' נאר בלויז פונעם 'עץ החיים' - וואלטן מיר געקענט שפירן יעדעס מאל וואס מיר לערנען תורה, אז עס עפנט זיך אויף א קוואל פון א געטליכע חכמה! א נשמה'דיגער אור לאזט זיך אראפ אויף אונז! מיר וואלטן געפילט א מורא'דיגע 'השראה' פון אלוקות און קדושה. און דעמאלט וואלט דער אדם באקומען אן אנדערן און העכערן בליק אויף די גאנצע וועלט!

ג.

טוב וישר: זיין א 'גוטער מענטש' איז 'זעלבסט פארשטענדליך' - נישט 'ספעציעל'

מתנהא בעולם שאינו שלו

אייענע פון די גרויסע עצות אויף 'ענוה' איז, צו אנערקענען דעם 'אין עוד מלבדו' און 'כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ' - אלעס האט דער רבוננו של עולם באשאפן און אלעס טוט ער אליינס, ממילא קומט אויס, אז אלע מייענע מעלות וואס איך פארמאג - איז בלויז א מתנה פונעם רבוננו של עולם, און איך האב זיך נישט מיט וואס גרויסצוהאלטן. לדוגמא: טאמער א מענטש איז קלוג און קען אסאך לערנען, זאל ער טראכטן צו זיך: 'פארוואס בין איך אזוי קלוג? עס איז מיין קרעדיט!' איך האב אויסגעוועלט צו זיין קלוג! עס איז דאך סך הכל בלויז ווייל דער אויבערשטער האט מיר געגעבן די קלוגשאפט! און אפילו די תורה וואס איך האב געלערנט - איז דאך אלעס צו פארדאנקען די גוטע כשרונות וואס דער אויבערשטער האט מיר געגעבן! דער אויבערשטער האט געלערנט מיט מיר תורה! דער אויבערשטער האט מיר געגעבן סיעתא דשמיא! נו, וואו איז דא שייך א מקום פון גאווה בכלל? מיט וואס זאל זיך דא גרויסהאלטן? עס איז דאך גארנישט מיינס!

וויאזוי זאל ער זיך נישט גרויסהאלטן מיט 'בחירה בטוב'?

ווען עס קומט אבער צום ענין פון 'בחירה' - וואס דער מענטש האט אליינס געהארעוועט אין עבודת ה', ביז ער איז אנגעקומען צו א מדרגה פון צדקות - קען שוין א מענטש פרעגן: 'וויאזוי קען איך ניצול ווערן פון 'נאוה'? איך ווייס דאך דעם אמת וויפיל 'גיעות' און 'עבודות' איך האב אריינגעלייגט אין עבודת ה'! אודאי, האב איך געהאט 'סיעתא דשמיא' דערצו, אבער נאך אלעם האב איך אויך געהאט א גרויסן חלק דערוין מצד מיי 'בחירה!'. מען וועט אביסל פארענטפערן דעם ענין לויט אונזער השגה, ווייל אינאמת'ן איז פארהאן אויך העכערע ענינים פון 'ענוה'; ווי מען האט געזען ביי צדיקים, אז כאטש זיי האבן אזויפיל געהארעוועט מיט 'גיעות' עצומות, דאך האבן זיי זיך ממש געהאלטן קלענער ווי דעם נידריגסטן איד, ווייל זיי האבן געהאט אזא העכערע השגה אין גדלות ה', וואס דאס האט זיי געברענגט צו א מורא'דיגן 'שפלות עצמי', און מיר האבן נישט קיין השגה דערוין. מיר וועלן אנרירן בלויז דעם פשוט'ן חלק פון זיך נישט גרויסהאלטן דערמיט.

בעפאר 'חטא עץ הדעת' איז דער ישרות געווען אז אלעס איז גוט

חז"ל זאגן אויף מתן תורה (מנחות נג): "יבא טוב ויקבל טוב מטוב לטובים" - משה רבינו ווערט אנגערופן 'טוב' און ער האט אראפגעברענגט די תורה וועלכע איז 'טוב' צו די אידן וועלכע זענען 'טוב'. דאס הייסט, אז דער מעמד פון מתן תורה איז געווען א מצב פון 'טוב' אלעס איז געווען זייער גוט! פונקט ווי עס שטייט ביי 'בריתא שמים וארץ'

און דעמאלט וואלט ער שוין באקומען צוטריט אויך צו דעם 'דעת' פון 'עץ הדעת טוב ורע', נאר ער וואלט עס פארשטאנען אויפן ריכטיגן אופן וויאזוי מען דארף עס פארשטיין! דאס הייסט, ער וואלט קלאר פארשטאנען, אז דער 'רע' איז נישט קיין עכטע מציאות, נאר עפעס א זאך וואס מאכט זיך ווי א מציאות, אבער באמת איז דער גאנצער 'רע' א שטיק דמיונות! אבער כדי צו באקומען די אלע השגות פונעם 'עץ החיים' האט ער קודם געמוזט דורכגיין דעם 'פרשת דרכים' און מחליט זיין וועלכן וועג ער וויל נעמען: דער וועג פון 'ענוה', וואס ער גייט מיטן 'שכל הישר' און ווייסט אז ער קען נישט גארנישט פארשטיין, נאר בלויז דאס וואס דער רבוננו של עולם גיבט אים צו פארשטיין, וואס דעמאלט באלאנגט ער צום 'עץ החיים'. אדער

דער וועג פון 'גאווה', וואס ער האלט אז זיין שכל קען אלעס פארשטיין אן קיין גבול, וואס דעמאלט ווערט זיין שכל פארקרוםט און מען ווארפט אים ארויס פון גן עדן. און זינט דעמאלט באשטייט די גאנצע עבודה פונעם מענטש אוועקצוגיין פון די 'חשבונות הריבים' און צוריקקומען צום 'ישרות'; ווי דער פסוק זאגט (קהלת ז, ט): "עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים אֶת הָאָדָם יֵשָׁר וְהָמָה בְּקֶשֶׁר חֲשֹׁבוֹנוֹת רָבִים". קומט אויס, אז דער שורש פון דער גאנצער מדה פון 'ענוה' - איז די ענוה פונעם שכל! און טאמער א מענטש וויל ארבעטן אויף 'ענוה', דארף ער זיך אויסגראדן דעם קאפ און אנערקענען: איך קען נישט אלעס פארשטיין! נאר בלויז דאס וואס דער רבוננו של עולם האט מיר געגעבן כח און צוטריט משיג צו זיין - דאס קען איך פארשטיין.

האט געדארפט זיין א 'גן עדן' און עס פארוואנדלט צו א 'גיהנום'. און די זעלבע זאך האט זיך איבער גע'חזר'ט שפעטער, אז ביי 'מתן תורה' איז די וועלט געווען א גוטע וועלט, און נאכן חטא העגל איז די וועלט געווארן א שלעכטע וועלט.

ווען דער מענטש איז א 'ישר' - זעט ער נישט פארוואס עס קומט אים א מעדאל פארן זיין גוט

ווי מער א מענטש דערנענטערט זיך צו דער ריינקייט און ישרות פון 'מתן תורה' - אלץ מער זעט ער פאר זיך א גוטע וועלט. און ווען א מענטש זעט פאר זיך א גוטע וועלט - איז ביי אים א גרויסער חידוש, אז עס זענען פארהאן געוויסע מענטשן וועלכע טוען שלעכטס און זענען מקלקל זייער וועלט. ער קוקט זיי אן ווי עפעס וואס איז 'יוצא מן הכלל' פון דער גאנצער בריאה! ער קוקט עס אן ווי א 'חידוש פלא', אז דער מענטש האט א 'בחירה' און ער קען בוחר זיין 'ברע'! ער פארשטייט נישט: פארוואס זאל א מענטש זוכן שלעכטס? אז עס קען זיין גוט, פארוואס דארף זיין שלעכט? ער פארשטייט נישט: די גאנצע בריאה טוט דעם אויבערשטן רצון, נו, פארוואס זאל א מענטש גיין טון אנדערש ווי די גאנצע בריאה און עובר זיין אויף רצון ה'? וואו פאלט איין פאר א מענטש אזא שגעון, עובר צו זיין אויף רצון ה'? דערפאר, שפירט ער נישט ביי זיך, אז אויב ער איז געבליבן 'טוב וישר', נארמאל און גוט - קומט אים עפעס פאר דעם. פארקערט, ער שפירט דעם 'כי לך נוצרת': "יעדע זאך טוט זיין תפקיד אויף וואס ער איז באשאפן געווארן, און איך בין באשאפן געווארן צו דינען דעם רבוננו של עולם, נו, פארוואס זאל איך טון א זאך וואס איך בין נישט באשאפן געווארן פאר דעם?!"

אויב האלט ער זיך גרויס מיט 'טוב' - א סימן אז ער איז נאך מחובר צום 'דעת הרע'

די גאווה וואס א מענטש שפירט ביי זיך אויף דאס וואס ער האט 'בוחר' געווען אין 'טוב', קומט פון א פארקרוםטן שכל וואס 'במושלל ראשון' זעט ער א שלעכטע וועלט, א וועלט וואו אלעס איז פארדרייט און פארקרוםט, און אויך דער מענטש איז א שלעכטע זאך, און אויך דעם ארויף בויעט ער א הנחה: "איך האב געהאט א ברירה בוחר צו זיין אין 'רע', און איך האב זיך נישט געלאזט נארן, נאר איך האב בוחר געווען אינעם 'טוב'! נו אויב אזוי, קומט זיך מיר קרעדיט! איך האב געמאכט א גוטע החלטה!". אבער די הנחה איז געבויעט אויף די 'חשבונות הריבים', ווייל טאמער וואלט דער מענטש געהאט דעם 'שכל הישר' פון דעם 'אדם ישר' פון 'קודם החטא' - וואלט ער פארשטאנען אז עס קומט זיך אים נישט קיין קרעדיט פארן נישט זיין שלעכט, ווייל עס איז נישט מער ווי

נקודות:

די וועלט איז א גוטע וועלט!
די וועלט איז א ישרות'דיגע וועלט! עס קומט אזוי, אז יעדער מענטש זאל זיין ערליך, גלייך און גוט! עס קומט אזוי, אז יעדער מענטש זאל זיך איבערגעבן אלע זיינע כוחות צו טון רצון ה'! עס קומט אזוי, אז יעדער איד זאל לערנען דעם אויבערשטן'ס תורה ווען אימער ער קען נאר!
עס קומט אזוי, אז א מענטש זאל האבן גוטע און איידעלע מדות! און טאמער איינער איז נישט אזוי - איז ער דער אומנארמאלער!
און מיין שטופ צו זיין אזוי, איז נישט ווייל איך וויל זיין 'ספעציעל', נאר ווייל איך וויל זיין 'נארמאל'!

'נארמאל' צו זיין גוט! אזוי קומט עס, און עס איז נישט עפעס ספעציעל!

אויב דו טוסט חסד - ביסטו בלויז א נארמאלער מענטש אזוי ווי מען האט דיר באשאפן

לדוגמא: ווען א מענטש האלט זיך גרויס אז ער איז א גרויסער 'בעל צדקה וחסד', דארף מען אים זאגן: 'ריכטיג אז דו טוסט זייער א גוטע זאך, אבער פארוואס האלטסטו אז מען דארף דיר דערפאר אנטון א קרוין און געבן כבוד? פארוואס זאלסטו נישט טון גוט? עס קומט דען צו זיין נישט גוט? א מענטש באלאנגט צו זיין שלעכט און נוצן זיינע כוחות פאר שלעכטס? דער 'פשוטות' פון א מענטש איז דאך מחויב צו זיין גוט! אז דו ביסט גוט, ביסטו פשוט ווי עס דארף צו זיין, און נישט עפעס ספעציעל! **די גאנצע בריאה טוט דאך דעם רצון ה'! דער הימל טוט רצון ה', דער ים טוט רצון ה' און דו טוסט אויך רצון ה'! עס איז נישט מען ווי פשוט 'שרות' אז מען זאל טון רצון ה', פארוואס דען נישט? עס דאך דער גרעסטער שגעון און עולה נישט צו טון רצון ה'! נו, קומט דיר עפעס אנצוטון א קרוין אז דו האסט געטון רצון ה'? עס קומט דיר צו דאנקען אז דו ביסט געווען א צדיק?!"**

'ענוה' איז נישט קיין גרויסע מדרגה - נאר עס איז פשוט א גראדקייט

לויט ווי מען האט גערעדט - איז אינאמת'ן 'ענוה' זייער א פשוט'ע און פארשטענדליכע זאך. דער איינציגסטער טעם פארוואס א מענטש פארשטייט עס נישט אזוי שנעל און ער שפירט נישט אזוי, איז בלויז צוליב 'חטא עץ הדעת' וועלכע האט פארקרוםט דעם שכל פונעם מענטש, און מיט דעם קרומען דעת זעט ער א וועלט וואו מען קען טון 'רע'! מיט זיין פארדרייטן קאפ זעט אים אויס, אז ער וואלט אינגאנצן נישט געדארפט נוצן דעם קאפ, נאר נאכגיין 'שכירות לבו'! ער וואלט דאך געקענט זיין א נאך און א שוטה! ממילא, אויב איז ער נישט געווען קיין שוטה, נאר ער האט יא גענוצט דעם שכל און געטון גוט - ווערט ער א 'בעל גאווה': 'אה, איך בין אזא צדיק! איך בין א 'בעל מדרגה'! איך בין א קלוגער מענטש וואס האט זיך נישט געלאזט נארן!'. אבער מען דארף אים זאגן: 'אויב האלטסטו זיך גרויס דערמיט - ביסטו ערשט א שוטה! דייך גאווה ווייזט, אז באמת ליגסטו נאכאלץ אינעם 'רוח שטות'! דייך גאווה ווייזט, אז דו האלטסט אז זינדיגן איז נישט קיין משוגע'ע און צודרייטע זאך! און אויב וואלטו געווען אז עכטער ריינער מענטש, וואלטו געהאלטן אז זינדיגן איז א 'שגעון עצום' וואס די וועלט קען נישט דערליידן אזא מין צודרייטקייט; ווי חז"ל זאגן (סוטה ג'): 'אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות'. און דעמאלט וואלטו נישט געשפירט קיין שום התנשאות פון דעם וואס דו האסט נישט געזינדיגט!'

עצה אויף ענוה: אנקוקן די וועלט אויף איר אריגינאלע צורה

הלכה למעשה: מיר גייען דא ארויס מיט א למעשה'דיגע עצה אויף 'ענוה'. א מענטש זאל זיך חזר'ן און אריינעמען אין קאפ: 'די וועלט איז א גוטע וועלט! די וועלט איז א ישרות'דיגע וועלט! עס קומט אזוי, אז יעדער מענטש זאל זיין ערליך, גלייך און גוט! עס קומט אזוי, אז יעדער מענטש זאל זיך איבערגעבן אלע זיינע כוחות צו טון רצון ה' - אזוי ווי די גאנצע גוטע וועלט טוט רצון ה'! **עס קומט אזוי, אז יעדער איד זאל לערנען דעם אויבערשטן'ס תורה ווען איינער און קען נאר! עס קומט אזוי, אז א מענטש זאל גייען און אריינלעבן מדות'ן און טאמער איינער איז נישט אזוי - איז ער דער אומנארמאלער! און מיין שטופ צו זיין אזוי, איז נישט ווייל איך וויל זיין 'ספעציעל', נאר ווייל איך וויל זיין 'נארמאל'! ווען איך וועל אנקומען צום 'תכלית האדם' וועט מיר נישט קומען קיין מעדאל, נאר איך האב פשוט געטון וואס עס איז זעלבסט פארשטענדליך און ערווארטעט פון מיר!'. און דעמאלט וועט ער נישט אריינפאלן אין גאווה צוליב זיין עבודת ה'.**

זי"ע [נאכדו של הרה"ק רבי דוד'ל מקשאנוב זי"ע בנו של הרה"ק מצאנו זי"ע], שהיה אדם גדול וקדוש. פעם אחת בא רבינו הזקן לבקר אצלו, ונסתכבה השיחה על אודות חומרת איסור הדיבור בשעת התפלה, אשר רביה"ז היה מרבה לעורר על כך [וכך גם בנו כ"ק רבינו היה מזכיר זאת כמה פעמים]. ובתוך הדברים הזכיר רביה"ז את דברי הזוה"ק [ח"ג רפז]. כי יש דברים שנאמר עליהם "מוריד שאול ויעל" (ש"א ב, ו), אבל על המזלול בענייני אמן נאמר "יורד שאול לא יעלה" (איוב ז, ט). הגיב רבי אהרן ואמר: 'סטיטשינער רב! לא', אפילו מ'קען נישט, איז אויך "יעלה" (הרב מסטיטשין: "לא" אפילו שאי אפשר, הרי גם כן "יעלה"), כי לא רצה להסכים עם דברים חריפים כל כך. אכן כאשר יצא רביה"ז התבטא רבי אהרן לסובביו בהתפעלות ואמר: 'די וועלט ווייסט נישט, די וועלט ווייסט נישט! א גברא רבה, א גברא רבה!' (העולם אינו יודע! הוא אדם גדול!).

• הגה"ח רבי מענדל'ע קעלצער ז"ל, היה עוד מחסידי הרה"ק מראזוואדוב, והיה בר דעת גדול ות"ח מופלג. כ"ק מרן רבינו זי"ע הכירו כאשר הסתופף בצל אביו הק', ואז היה עוסק עמו הרבה בענייני חסידות, ומשוחח עמו באריכות יתירה. והיה כ"ק רבינו מחשיבו ביותר, וסיפר עליו דברים מופלאים עד מאד, ופעם אמר לי עליו: 'רבי מענדל'ע איז געווען א בן עליה' (רבי מענדל'ע היה בן עליה), ואמר אודותיו דברים נעלים מאד.

פעם אחת בחיי הרה"ק מראזוואדוב דיבר הרה"ק מפלאנטש זי"ע עם רבי מענדל'ע, ושאל אותו: 'ווען דער טאטע וועט פארן קיין ארץ ישראל, צו וועם וועסטו גיין?' (כאשר אבי יסע לארץ, אל מי תלך?), והתכוין לשאול אותו בלשון נקיה אל מי ילך אחר פטירת הרה"ק מראזוואדוב [כי הרה"ק מפלאנטש היה לו ענין להזמין אליו חסידים, ובזה היה מסתיר את עצמו, ואכמ"ל]. ענה לו רבי מענדל'ע: 'איך וויל נישט וויסן! איך וויל נישט וויסן! דער טאטע וועט דערלעבן משיח'! (אני רוצה לדעת! אביך יחיה עד ביאת המשיח!).

אכן למעשה, אחר פטירת הרה"ק מראזוואדוב כאשר התחיל רביה"ז להנהיג עדה, הגיע רבי מענדל'ע ונהיה חסיד נלהב אצלו, ודבק בו בכל לבו ונפשו. פעם אחת אמר על כך רבי מענדל'ע: 'די דריי ראזוואדוב'ע קינדער זענען די דריי בבות, בבא בתרא איז די גרעסטע פון אלע' (שלשת בני הרה"ק מראזוואדוב הם כנגד שלשת ה'בבות', ובבא בתרא הוא הגדול מכולם), דהיינו אשר רביה"ז אשר היה הצעיר בין האחים והאחרון בהם, הוא הגדול מכולם.

סיפר הרה"ח ר' יוסף [נאשע] ליפשיץ ע"ה כי רבינו הזקן היה אומר: 'אזוי וועל איך נישט באקומען קיין גיהנום פאר מייענע חסידים, זיי קומען צו מיר, איך ווייס דעם טאטנ'ס א קינד, סייעתא דשמיא אל'ס דעם טאטנ'ס א קינד... אבער פאר מענדל און חיים ישעיה, פאר זיי וועל איך באקומען גיהנום!' (אני לא אקבל גיהנום עבור החסידים שיש לי - על מה שהוא כאילו 'מרמה' אותם לחשוב עליו שהוא צדיק וכו' - שהרי הם באים אלי מפני היותי בנו של אבי, שיש לי סייעתא דשמיא בזכות היותי בנו של אבי. אבל על ר' מענדל ור' חיים ישעיה [ביגעלאייזן]. עבורם אקבל גיהנום) כי הם היו חסידים חשובים, והיו מחשיבים עד מאד את רבינו הזקן.

• כ"ק מרן רבינו הזקן זי"ע היה מופשט לגמרי מכל חיזו דהאי עלמא, וכל עניני העולם הזה לא תפסו מקום אצלו כלל. ולא זו בלבד שלא היה עוסק בהם, אלא כל הדברים שהיה בהם איזה שייכות לכבוד, ממון, או אכילה ושינה, היו אצלו ללעג וקלס ממש.

גם ביתו של רבינו הזקן היתה ממש הפקר לכל, והתנהל בלי שום השגחה וסדר כלל. וכל הכספים שעברו דרך מפתן הבית, מהמון האנשים שהביאו 'קוויטלעך' ופדיונות, נעלמו משם אחר זמן קצר ולא נשאר מהם זכר, כי הבית היה הפקר ממש.

• בבית רבינו הזקן היתה תיבה סגורה, שהיתה נקראת 'קאסע קאסטן' (סע"ף, כספה), והיה שומר שם את הטבעות של הלולב ושל ההושענות, ואם היה מקבל משלוח מנות בפורים איזה 'טארט' [עוגת לעקאה] היה ג"כ מכניסו לשם, כדי שיהיה לו עבור ערב פסח... וזה היה כל רכושו ששמר באותה 'קאסע קאסטן', ואילו על הכספים שהתגלגלו בבית, לא היה אכפת לו כלל...

פעם אחת היו צריכים לקנות בית עבור רביה"ז בעיר 'טארנא', והיו שני בחורים מבוגרים שלקחו על עצמם את האחריות לטפל בכל עסק הבית. והלכו בחורים אלו ולקחו הלוואה מה'באנק' עם חתימת רבינו הזקן (שהוציא מארגער'ש - משכנתא - על הבית), ואספו כספים מציבור אנ"ש לשלם את ההוצאות. אבל למעשה לקחו את כל הכספים לעצמם, וכמעט לא העבירו כספים לתשלום עבור הבית. ובכל עת הוציאו עוד ועוד כספים מן החשבון, עד שחתימת ידיו של רביה"ז כבר לא היתה שווה מאומה, כי הוציאו מן החשבון יותר ממה שהיה בו ולא הפקידו שם מאומה. כשהגיעו למצב זה, שכבר לא היה בידם להוציא כספים נוספים, הלכו וקראו לכ"ק רבינו זי"ע [שהיה גר אז בעיר 'סטיטשין' ושימש כ'רב הצעיר' תחת אביו], כי הוא היה לו 'יפוי כח' והיה יכול לחתום על אותו חשבון, ובקשו ממנו שיבא ל'טארנא' ויחתום על הדברים שצריכים את חתימת בעלי החשבון. אבל כ"ק רבינו אע"פ שהיה ג"כ קצת 'בטלן' בעניני עוה"ז, אבל לא היה אצלו 'הפקרות', ועמו לא היו יכולים לעשות כל מה שרוצים... ואכן מיד כשבא, רצה להבין את החשבונות, ושאל את הבחורים מה כבר עשו וכו'. ראו הבחורים שהוא שואל יותר מדי שאלות... והבינו שיהיה להם ממנו רק צרות... מיד נכנסו אל רביה"ז, ואמרו לו כי היינוגער רב' הוא 'בטלן', ואין זה תועלת כשהוא מתעסק בענין הבית, ובבקשה שישלחוהו מכאן ויחזור לביתו. ואכן כך היה, ששלחו את כ"ק רבינו לחזור לביתו, וכך המשיכו במעשיהם. עד שיום אחד רצה ה'באנק' לקחת את הבית, בגלל רוב החובות שהתקבצו. ומיד נהייתה בהלה גדולה בקרב המקורבים, כי לא ידעו עד אז כלל על מעללי אותם הבחורים. מיד הגיעו כמה עסקנים וסיפרו לרביה"ז את המצב אליו נקלעו וכל מעללי אלו הבחורים [כי רצו שרביה"ז יענישם בחומרה על מעשיהם הנלוזים], הגיב ואמר כאילו ברוגז: 'ווען זיי וועלן חתונה האבן, וועל איך זיי נישט געבן קיין דרשה געשאנק...!' (כאשר בחורים אלו יתחתנו, לא אתן להם דיוון דרשה...). ובזה היה די והותר בעיניו 'לקנוס' אותם על מעשיהם...

• בעיר 'ביאלע' - ביליץ [באותו חלק הנקרא 'ביאלע'] היה מכהן ברבנות הרה"ק רבי אהרן הלברשטאם